

ad 1 ni 2011

Oikeusministeriölle**Lastensuojelun Keskusliiton lausunto****Isyyslain uudistamista koskevasta työryhmämietinnöstä (56/2013)**

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua isyyslainuudistushankkeesta.

Keskusliitto pitää uudistushanketta tärkeänä ja perusteltuna. Muistion sisältämä lakiesityksen muotoon laadittu esitys uudeksi isyyslaiksi olisi toteutuessaan Keskusliiton mielestä merkittävä parannus nykytilanteeseen verrattuna ja keskusliitto kannattaa hankkeen eteenpäin viemistä. Uudistukset ovat välttämättömiä yhteiskunnan, elämäntavan ja isyyden selvitysmenetelmien muututtua merkittävästi edellisen lain säätämisaikojen jälkeen.

Mietinnön tiivistelmässä nostetaan esiin keskeisiä muutoksia. Keskusliitto pitää seuraavia ehdotuksia perusteltuina ja kannattaa niitä:

Mietinnössä ehdotetaan, että nykyinen isyyslaki kumotaan ja säädetään uusi isyyslaki. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi eräitä siihen liittyviä lakeja.

Työryhmä ehdottaa isyyden tunnustamismenettelyn ajanmukaistamista avioliiton ulkopuolella syntyvien lasten osalta siten, että useimmissa tapauksissa isyys on mahdollista tunnustaa ennalta äitiysneuvolakäyntien yhteydessä.

Tapauksissa, joissa esimerkiksi lapsen äiti ja oletettu isä eivät ole yksimielisiä isyydestä tai isyys halutaan selvittää oikeusgeneettisillä isyystutkimuksilla, isyyden selvittäminen ja tunnustaminen toimitetaan lastenvalvojan luona kuten nykyisin.

Työryhmä ehdottaa myös, että äidin oikeudesta vastustaa isyyden selvittämistä tai isyyden vahvistamista tuomioistuimessa tulee luopua.

Ehdotetun isyyslain säännöksillä laajennetaan jossakin määrin isänä itseään pitävän miehen oikeutta nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi. Lisäksi isänä itseään pitävälle miehelle ehdotetaan rajatuissa tilanteissa kanneoikeutta äidin aviomiehen isyyden kumoamiseksi.

Edellä esitettyjen ehdotusten viimeinen kohta ei kuitenkaan Keskusliiton mielestä mene riittävän pitkälle. Tähän palataan tuonnempana lausunnossa.

Keskusliitto korostaa, että koko uudistuksen lähtökohtana tulee olla se, että kyetään selvittämään lapsen todelliset sukulaisuussuhteet. Lapsi ei saa joutua aikuisten intressien vuoksi tilanteeseen, jossa hänelle keskeiset tiedot kätketään tai jätetään selvittämättä aikuisten keskinäisten erimielisyyksien tai ylipäätään muiden henkilöiden oletettujen tai todellisten intressien vuoksi.

Lapsen huoltoon ja perhe-elämään liittyvät ratkaisut on tehtävä lapsen etua silmällä pitäen, mutta päätösten pohjana tulee olla paikkansapitävä tieto. Lainsäädäntö ei saa tukea tosiasiallisen tiedon salaamista siinä toivossa, että jokin periaatteellinen tai ideologinen tavoite sillä tavoin olisi helpommin toteutettavissa.

Asian merkitystä korostaa sekin, että mietinnön yleisperusteluissa todetaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuihin viitaten, että "Lapsen oikeus tietää vanhempansa on katsottu kuuluvaksi yksityiselämän suojan piiriin. (s. 63)

Isyyden selvittämisen helppous ja varmuus ovat ratkaisevasti lisääntyneet. Myös elämäntavassa tapahtuneiden muutosten, kuten avoliittojen, avioerojen ja uusperheiden, samaa sukupuolta olevien perheiden yleistymisen sekä uusien hedelmöitystekniikoiden tultua käyttöön, esiin nousee kysymys siitä, tulisiko isyyden selvittämisessä lapsen edun kannalta olla useampia mahdollisia isyyden luokkia.

Voidaan ajatella tilannetta, jossa lapsen kannalta on tärkeitä selvittää lapsen tosiasiallinen biologinen isyys, vaikka lapsen huoltajuussuhteissa ei tapahtuisikaan muutoksia. Nyt isyyden selvittäminen on kytketty ainoastaan isyyden tunnustamisen ja vahvistamisen ja kumoamisen yhteyteen. Biologisella isyydellä on kuitenkin merkitystä myös lapsen identiteetin ja perimään liittyvien tekijöiden kannalta. Olisi harkittava säännöksiä isyyden selvittämiseksi näissä tilanteissa, vaikka tavoitteena ei olisikaan lapsen juridisen aseman muuttaminen. Samalla isyyden eri kategoriat voitaisiin käsitteellistää selkeämmin.

Esityksen ongelmia

Yleisluontoinen kautta koko esityksen esiintyvä ongelma on se, että sanalla isyys on sekä mietinnössä tilanteesta riippuen vaihteleva merkitys.

Esityksessä käytetään sanaa "isyys" merkitsemään yhtäältä juridista päätöstä tai asiantilaa ja toisaalta biologista tosiasiaa.

Esim. 2 § "aviomies on lapsen isä kun lapsi on syntynyt avioliiton aikana"

Isyys esiintyy kahdessa eri merkityksessä jopa samassa lauseessa, ensin biologiseen isyyteen, sitten juridiseen isyyteen viittaavana:

Esim. 4 § "Isyyden selvittämisen tarkoituksena on hankkia sellaisia tietoja, joiden nojalla isyys voidaan vahvistaa ja todentaa".

Samoin esimerkiksi 6 § toisessa momentissa käsitteistä puhutaan sekaisin. Lakiesityksessä ja muistiossa tulee ilmaista selkeästi mistä isyydestä kulloinkin puhutaan. Olisi selkeämpää, että puhuttaisiin biologisesta isyydestä ja juridisesta isyydestä.

Isyyden kumoaminen

Kanteen aviomiehen isyyden kumoamiseksi voi esityksen mukaan nostaa myös mies, joka katsoo olevansa lapsen isä. 38 § säädetään tämän kanneoikeuden rajoituksista.

"Miehellä, joka katsoo olevansa äidin avioliiton aikana syntyneen lapsen isä, on oikeus nostaa kanne äidin aviomiehen isyyden kumoamiseksi ainoastaan, jos:

- 1) äiti ja aviomies ovat asuneet erillään lapsen syntymän aikaan;
- 2) kantaja on asunut yhdessä lapsen äidin kanssa lapsen syntymän aikaan ja osallistunut lapsen hoitoon tai jos kantajan ja lapsen välille on muutoin muodostunut perheyhteyteen rinnastettava suhde; ja
- 3) tuomioistuin arvioi kanteen nostamisen olevan lapsen edun mukainen."

Keskusliitto katsoo, että kun toisaalla korostetaan sitä, että vahvistetun isyyden tulee vastata tosiasiallista sukulaisuussuhdetta, tulisi kanteen nostamiselle asetettujen kriteerien vastata nykyisten isyyden selvittämiseen käytettävissä olevien keinojen tasoa eikä luoda esteitä isyyden selvittämiseksi.

Vakiintuneen suhteen ulkopuolinen sukupuolisuhte voi johtaa raskauteen, ilman että yhdessä asuminen olisi toteutunut tai että vastasyntyneen lapsen kanssa olisi voinut tai edes ehtinyt syntyä minkäänlaista perheyhteyttä.

Mahdollisesti vallitsevan osapuolten aiemman perheyhteyden suojeleminen on sinänsä käsitettävä tavoite, mutta syntyvän lapsen tosiasiallisten sukulaisuussuhteiden selvittämisen estäminen tällä perusteella ei ole hyväksyttävää, vaan saattaa hänen oikeutensa välikappaleeksi muiden ihmisten oletetun suojeleminen.

Keskusliitto korostaa, että on löydettävä mahdollisuus selvittää lapsen tosiasiallinen biologinen isä, vaikka lapsen huoltojärjestelyt ratkaistaisiinkin erikseen.

Esityksen 38 § olevat rajoitukset ovat ristiriidassa myös sen kanssa, että itse mietinnössäkään kiinnitetään huomiota nykyisin perusteluissa olevaan biologisen sukulaisuussuhteen merkitykseen ja siihen, että ihmiset eivät voi mielivaltaisesti päättää sukulaisuussuhteistaan:

"Ennen kuin tunnustaminen saavuttaa oikeusvaikutuksensa, viranomaisen on tutkittava, että tunnustaminen vastaa biologista totuutta. Viranomaisen tutkimisvelvollisuus perustuu osaltaan siihen, ettei ihmisillä ole valtaa sopia sukulaisuussuhteiden purkamisesta tai perustamisesta tosiasiallisesti vallitsevien sukulaisuussuhteiden vastaisesti. Valvomalla tunnustamisen oikeellisuutta pyritään myös suojaamaan lasten etuja ja estämään tunnustamisen käyttö hylättäviin tarkoituksiin, kuten perintöoikeudellisten tai

adoptiota koskevien säännösten kiertämiseksi. Virheiden välttämistä valvonnan avulla on pidetty tärkeänä myös sen vuoksi, että virheellisesti vahvistetun oikeustilan ilmitulo myöhemmin ja vallinneen oikeustilan kumoaminen tulee aiheuttamaan osapuolille huomattavaa haittaa, taloudellisia menetyksiä ja kärsimystä.” (s. 41)

9 § Geneettisen ja lääketieteellisten selvitysten hankkiminen

Pykälän toisessa momentissa annetaan vainajan oikeudenomistajille oikeus estää geneettisen selvityksen tekeminen. Tämä ei ole Keskusliiton mielestä perusteltua, ottaen huomioon, että lapsen intressi saada tietää tosiasiallinen isänsä on suurempi, kuin vainajan omaisten intressi salata isyys.